

ΤΑΣΟΣ Κ. ΚΟΝΤΟΓΙΑΝΝΙΔΗΣ

Μπαϊρακτάρης

Πολιτικοί και Κουτσαβάκηδες

ΝΕΑ ΣΥΜΠΛΗΡΩΜΕΝΗ ΕΚΔΟΣΗ

εκδόσεις
ΑΓΚΥΡΑ

Μπαϊρακτάρης

Πολιτικοί και Κουτσαβάκηδες

Τάσος Κ. Κοντογιαννίδης

Μπαϊρακτάρης

Πολιτικοί και κουτσαβάκηδες

εκδόσεις
ΑΓΚΥΡΑ

Επιμέλεια - Διορθώσεις: *Νέστορας Χούνος*

© 2006 ΤΑΣΟΣ ΚΟΝΤΟΓΙΑΝΝΙΔΗΣ &

Χ.Δ. ΠΑΠΑΔΗΜΗΤΡΙΟΥ & ΣΙΑ Ο.Ε.

Η παρούσα νέα συμπληρωμένη έκδοση, Οκτώβριος 2016

Λάμπρου Κατσώνη 271 & Γεωργίου Παπανδρέου - Άγιοι Ανάργυροι

Τ.Κ. 13562, Τηλ.: 210 2693800-4 • Fax: 210 2693806-7

Κεντρικό κατάστημα: ΑΓΚΥΡΑ-ΠΟΛΥΧΩΡΟΣ,

Σόλωνος 124 - Αθήνα, Τηλ.: 210 3837667, Fax: 210 3837066

www.e-agyra.gr • e-mail: info@e-agyra.gr

ISBN: 978-960-422-491-3

Χώρα προέλευσης: Ελλάδα

Απαγορεύεται η αναπαραγωγή μέρους ή όλης της έκδοσης, η μεταφορά σε οποιοδήποτε ηλεκτρονικό αποθηκευτικό σύστημα ή αναμετάδοση με οιαδήποτε μορφής ηλεκτρονικά, μηχανικά, φωτοτυπικά ή άλλα μέσα, χωρίς την προηγούμενη γραπτή άδεια του εκδότη. Ν. 2121/1993, καθώς και κανόνες του Διεθνούς Δικαίου που ισχύουν και στην Ελλάδα.

Στα παιδιά μου,
τον Κωνσταντίνο
και τη Μαριέττα

Πρόλογος

Ο Δημήτριος Μπαϊρακτάρης υπήρξε μια ξεχωριστή προσωπικότητα. Άνθρωπος τολμηρός και μεθοδικός, δίκαιος και σκληρός, τραχύς αλλά και ευαίσθητος, πατριώτης και θρησκευόμενος, στρατιώτης και αστυνόμες, άνθρωπος του καθήκοντος.

Γεννήθηκε το 1833 και πέθανε το 1904. Στα 71 χρόνια που έζησε σημειώθηκε μια σειρά μεγάλων και συγκλονιστικών γεγονότων, στα οποία ο στρατηγός με τη σιδηρά πυγμή είχε λάβει μέρος – ίσως, μάλιστα, κατά κάποιον τρόπο, να έβαλε τη δική του σφραγίδα σε αρκετά από αυτά τα γεγονότα.

Πρώτα στην έξωση του Όθωνα, όπου διαδραμάτισε σημαντικό ρόλο, πολεμώντας ακόμα και εναντίον του αδελφού του, ο οποίοςς βρισκόταν στο αντίθετο στρατόπεδο.

Στα Παρκερική, όταν οι Άγγλοι απέκλεισαν τα ελληνικά λιμάνια, χαστούκισε στην Πάτρα δυο Άγγλους ναύτες επειδή πείραξαν δυο Ελληνοπούλες και τους έριξε στη θάλασσα!

Ακολουθεί η Κρητική Επανάσταση του 1866, στην οποία συμμετέχει ενεργώς και διακρίνεται στις μάχες όπου παίρνει μέρος.

Στα επόμενα χρόνια, η συμβολή του στην καταπολέμηση της ληστοκρατίας στις ελληνικές επαρχίες υπήρξε καταλυτική· μια

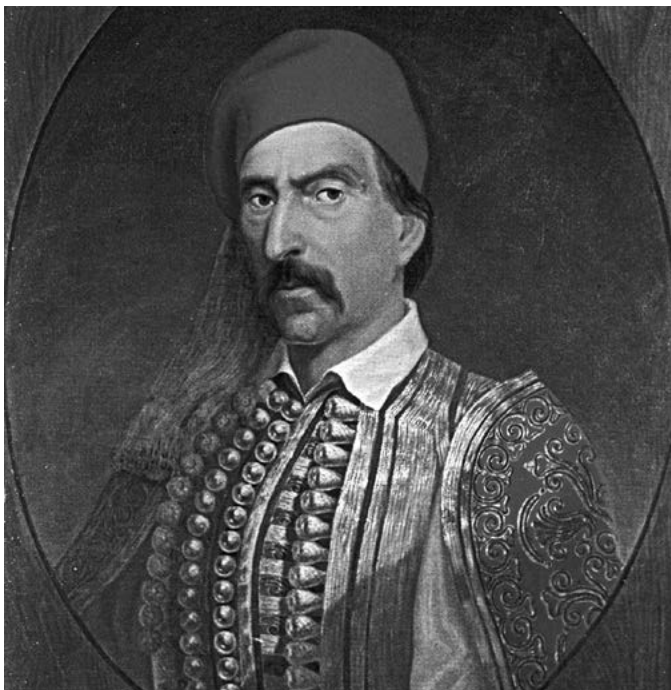
ακόμα μεγάλη επιτυχία του ήταν ότι κατάφερε να διαλύσει το «άγος» της πρωτεύουσας, τους ψευτοπαλικαράδες κουτσαβάκηδες, τη μόνιμη πληγή της Αθήνας.

Ακολουθούν οι Ολυμπιακοί Αγώνες, κατά τη διάρκεια των οποίων εξαφανίζει τους σεσημασμένους εγκληματίες και αναγκάζει –επικαλούμενος το φιλότιμό τους– τους λεγόμενους «ψιλικατζήδες» του εγκλήματος, κλέφτες, πορτοφολάδες και λοιπούς να δώσουν λόγο τιμής ότι δεν θα συμβεί η παραμικρή κλοπή.

Παίρνει μέρος στον ολέθριο Ελληνο-τουρκικό πόλεμο του 1897, στον οποίο, ως διοικητής ταξιαρχίας, θα πετύχει τη μοναδική περιφανή νίκη στο Γρίμποβο της Ηπείρου, σώζοντας την τιμή των ελληνικών όπλων.

Βρισκόμαστε στην Αθήνα της δεκαετίας του 1890. Παρά το γεγονός ότι έχει κάνει σημαντικά βήματα για να εξευρωπαϊστεί, η πόλη εξακολουθεί να ακολουθεί τον ανατολίτικο τρόπο ζωής. Βεβαίως, ο κόσμος έχει αλλάξει και σε τίποτα δεν μοιάζει μ’ εκείνον των πρώτων ελεύθερων χρόνων, μετά την επανάσταση του ’21, τότε που κάποιοι σατραπίσκοι θεωρούσαν τον εαυτό τους πανίσχυρο και τη ζωή των άλλων στα χέρια τους, μια ζωή χωρίς αξία, που μπορούσαν κάθε στιγμή να την αφαιρέσουν¹.

1. Χαρακτηριστικό το παράδειγμα του καπετάν Χατζηχρήστου, που έχει καταγραφεί στην ιστορία για τη βάνανση συμπεριφορά του στον υπηρέτη του: Κάποτε, ένας δυστυχής υπηρέτης έριξε, είτε από απροσεξία είτε από αδεισιότητα, το τομπούκι από τα χέρια του καπετάνιου. Ο Χατζηχρήστος τον άρπαξε από τ’ αυτί, τράβηξε το γιαταγάνι του και του το έκοψε σύρριζα! Κι ενώ ο Χατζηχρήστος πετούσε με περιφρόνηση το βουτηγμένο στα αίματα αυτί στα πόδια ενός πολιτοφύλακα, ο ακρωτηριασμένος υπηρέτης έφευγε τρέχοντας, ευτυχής γιατί ο Χατζηχρήστος δεν του έκοψε τον λαϊμό! Τόση αξία είχε η ζωή ενός υπηρέτη...

Ο αγωνιστής του '21, καπετάν Χατζηχρήστος, που έγινε στρατηγός, και έκοψε με το σπαθί του το αυτί του υπηρέτη!

Αυτά συνέβαιναν στα πρώτα μετεπαναστατικά χρόνια. Από τότε τα πράγματα άλλαξαν και η Αθήνα μεγάλωσε. Από τις 3.000 κατοίκους που είχε το 1833, έφτασε το 1890 τις 80.000 και τις 100.000 λίγο αργότερα, κατά τη διάρκεια των Ολυμπιακών Αγώνων του 1896. Είναι η περίοδος που πνέει άνεμος αλλαγών στην πρωτεύουσα μια και προετοιμάζεται για να φιλοξενήσει τους Α΄ Διεθνείς Ολυμπιακούς Αγώνες.

Βρισκόμαστε λοιπόν σε μια Αθήνα διαφορετική, μια αναπτυσσόμενη πόλη με σπουδαία εμπορική κίνηση κυρίως στους

κεντρικούς δρόμους, όπου συναντάς αριστοκράτες ή λόγιους, ντυμένους με την παρισινή μόδα, αλλά και γραφικούς νησιώτες με τις βράκες ή άλλους, στεριανούς, με τις φουστανέλες. Χρόμα χρωμάτων και γούστων, μεταξύ Ανατολής και Δύσης...

Αυτή η πόλη με τις δύο όψεις –η μια δομημένη άναρχα και πρόχειρα γύρω από την Ακρόπολη και το Μοναστηράκι και η άλλη, με τη σύγχρονη ρυμοτομία, τις φαρδιές λεωφόρους και τα κλασικά κτίσματα– αντιμετωπίζει εδώ και πολλά χρόνια ένα πολύ σοβαρό κοινωνικό και πολιτικό πρόβλημα: την εγκληματικότητα.

Στις πλατείες και στις φτωχογειτονιές, συμμορίες κακοποιών τρομοκρατούν φιλήσυχους πολίτες. Και στον Ψυρρή επικρατεί ο νόμος των κουτσαβάκηδων και των ψευτοπαλικαρδών – άριστοι μαχαιροβγάλτες και πιστολάδες, σκοτώνουν για ψύλλου πήδημα. Δεν ανέχονται πάνω τους την εξουσία κανενός. Η στρατιά αυτή του υποκόσμου δρα ανενόχλητη, με τις πλάτες των πολιτικών και των κομματαρχών. Τα εισοδήματά τους προέρχονται από την «πώληση» προστασίας σε κέντρα διασκέδασης, σε γυναίκες και χαρτοπαικτικές λέσχες. Η κατάσταση είναι ακόμα χειρότερη στην επαρχία, όπου δρουν οργανωμένες σκληρές συμμορίες ληστών, που ληστεύουν ή απαγάγουν για να ζητήσουν λύτρα.

Ο διορισμός του Μπαϊρακτάρη στην ηγεσία της Στρατιωτικής Αστυνομίας, έφερε ανέλπιστα αποτελέσματα. Ο συμπατριώτης του Τρικούπη αξιωματικός, άφησε ανεξίτηλη τη σφραγίδα του στα αστυνομικά χρονικά, αφού κατόρθωσε, με την ισχυρή προσωπικότητα, την αποφασιστικότητα και τη σκληρόδα του, να καθαρίσει την Αθήνα από το μίasma του υποκόσμου.

Επιβλήθηκε με δυναμικό τρόπο στους κουτσαβάκηδες, τους φρενοπαλικαράδες και όλα τα εγκληματικά στοιχεία που έκαναν την πρωτεύουσα να ασφυκτιά. Τους εξουτέλισε και τους εξαφάνισε από περιοχές που μέχρι τότε δεν τολμούσε να περάσει ούτε η ίδια η Αστυνομία! Ήταν εκείνος που ανέλαβε την ευθύνη να διεξαχθούν οι Ολυμπιακοί Αγώνες του 1896 με απόλυτη ασφάλεια, χωρίς να συμβεί το παραμικρό που θα μπορούσε να επισύρει δυσμενή σχόλια των ξένων σε βάρος της Ελλάδας.

Ο Δημήτρης Μπαϊρακτάρης πέθανε ξεχασμένος στα 71 του χρόνια, αλλά κηδεύτηκε με πρωτοφανείς τιμές... Βέβαια, τα κατορθώματα και η συμπεριφορά του σε καμιά περίπτωση δεν μπορεί να συγκριθούν με τα σημερινά δεδομένα. Άλλη εκείνη η εποχή και τελείως διαφορετική η σημερινή.

Όταν διαβάσετε το βιβλίο αυτό, με τον βίο και την πολιτεία του Μπαϊρακτάρη, θα καταλάβετε γιατί γοητεύτηκα τόσο πολύ και τον βιογράφησα. Η εποχή του σκληρή αλλά και ρομαντική, με γεγονότα που ξετυλίγονται στους χώρους όπου ζούμε σήμερα και περπατάμε. Και είναι στιγμές που λες, αχ, να βρισκόμουν έστω για λίγο στο κλίμα και στο άρωμα της ατμόσφαιρας εκείνης της εποχής!

Στις 14 Φεβρουαρίου 1901, σε κύριο άρθρο του λόγω της αυξημένης εγκληματικότητας, το *Εμπρός* έγραφε:

«... Ο αριθμός και το γόητρον των θρασυδειλών παλικαράδων, οίτινες άλλοτε εδέσποζον της Ελλάδος, ηλαττώθη μέγਾਲως και οι διάδοχοι εκείνων οίτινες είχαν άλλοτε το στρατηγείον των εις την Πλατείαν Ψυρρή, κατήνησαν κομμικοί τύποι, τελείως εξουθενωθέντες υπό την βαρείαν παλάμην του Μπαϊ-

ρακτάρη της οποίας πρέπει να στηθή μίαν ημέραν ιδιαίτερος ανδριάς εις την πλατείαν των Ηρώων, ανάλογος προς την “δικαίαν χείρα” ήτις υψούτο, κατά την παράδοσιν εις το Βυζάντιον».

Πάνω από εκατό χρόνια μετά τον θάνατο του Μπαϊρακτάρη, ο Δήμος Αθηναίων, που διατηρεί ακόμα την ονομασία «Πλατεία Ηρώων» στον Ψυρρή –ονομασία που έδωσαν οι ίδιοι οι κουτσαβάκηδες– έχει χρέος να στήσει εκεί και την προτομή του άντρα που κι αυτός ήταν ήρωας, αλλά ως διώκτης τους.

Για τον Δημήτριο Μπαϊρακτάρη

Απόσπασμα από το κύριο –επικήδειο– άρθρο της εφημερίδας Σκριν της Τρίτης 28-12-1904, μια ημέρα μετά τον θάνατο του Δ. Μπαϊρακτάρη:

«... Εις ολίγας εβδομάδας αφωπλίσθη όλος ο πληθυσμός, μύτες υποδημάτων και αφέλεια κεφαλών κουτσαβάκηδων και μόρτηδων εκόπηκαν, αρειμάνιοι μορφαί διά συντόμου διαδικασίας μετεβλήθησαν εις αθάα ερίφια, οι άεργοι εξηναγκάστησαν να δουλέψουν, τα ιστορικά αναρχικά Χαντεία της εποχής εκείνης έπαψαν να είνε σκοποβολή, οι λωποδύται εμπαικαρίστησαν εις αγύριστον ταξίδι, τα χασισοποτεία εκλείσθησαν, η επίβλεψις της αγοράς υπεβλήθη εις ρυθμική τάξιν, οι γαΐδουροκανταδόροι, τα βάροβα, τα ανατολίτικα, τα ιταλοκακομαθημένα αυτά όντα έμαθον να μη ταράσσουν την ησυχία της πόλεως, εις τας ταβέρνας έπινον κρασί και δεν έχυναν αίμα, οι

επαίται εξηφανίσθησαν, όλαι τέλος αυταί αι πληγαί της δημοσίας τάξεως και της ευπροσώπου παραστάσεως μιας πόλεως κακοσυνηθισμένης και ποδοπατούσης νόμον και αστυνομικήν διάταξιν, έκλεισαν διά της Μπαϊρακταρίου διοικήσεως, η οποία είχε ως αρχήν της τον βούρδουλα, όπου εχρειάζετο και την ευγένεια όπου επεβάλλετο. Αι Αθήναι επί Μπαϊρακτάρη έγιναν τέλος πόλις εύνομος, πόλις ήσυχος, πόλις πολιτισμένη. Και δεν ηδύναντο παρά διά της καταλλήλου αυτής ανυψώσεως του γρόνθου να γίνουν. Με ξάπλωμα εις την πλατείαν του Συντάγματος ποτέ δεν εξασκείται η τάξις εις τόπον, όπου δεν μετηγγίσθη αύτη εις το αίμα του διά της αυστηράς εφαρμογής του νόμου, διά πειθαρχικής προπονήσεως. Βραχεία η ιστορία του νεκρού της χθες, αλλά μία ιστορία η οποία πολλά μας διδάσκει εάν θέλωμεν να την εννοήσωμεν και να την εφαρμόσωμεν. Ας είναι ελαφρόν το χώμα που θα τον σκεπάση, όσο ελαφρός ήτο και ο ύπνος μας επί της αλησμονήτου αστυνομίας του».

Κεφάλαιο 1

Ο εξευτελισμός των κουτσαβάκηδων

Στο βάθος της πλατείας Κλαυθμώνος, αριστερά και μπροστά στον κήπο, διαγωνίως από το υπουργείο Ναυτικών, δεσπόζει το αρχοντικό του Αφθονίδη¹. Αρκετά χρόνια πριν, ήταν τα προσωρινά ανάκτορα του βασιλιά Όθωνα. Στο μπαλκόνι του έβγαине η Αμαλία και απολάμβανε τη θέα της απέραντης πλατείας με τα λουλούδια, τις νεραντζιές, τις ακακίες και τα πεύκα.

Τώρα, το διώροφο εκείνο σπίτι το διάλεξαν για να στεγάσει τη Διεύθυνση της Αστυνομίας. Φρεσκαρισμένο, ευταρουσίαστο, όπως το 'θελε η κυβέρνηση για να εμπνέει σεβασμό στους πολίτες – όχι σαν εκείνο το παλιό χαμόσπιτο του Κρασά, στην πλατεία Δημοπρατηρίου, όπου, καθώς ανέβαινες τις σκάλες κι έτριζαν τα φαγωμένα σανίδια, πετάγονταν τεράστια ποντίκια και σε τρώμαζαν...

1. Η οικία Αφθονίδη έχει γκρεμιστεί και στη θέση της σήμερα λειτουργεί υπαίθριος χώρος στάθμευσης αυτοκινήτων. Για μια περίπου δεκαετία, 1835-1843, διέμενε εκεί ο βασιλιάς Όθωνας, ενώ το διπλανό κτίριο του Βούρου, που στεγάζει το ομώνυμο Μουσείο –όλα επί της οδού Παπαρηγοπούλου– χρησίμευε το ίδιο διάστημα ως γραφείο και χώρος υποδοχής των επισκεπτών του Όθωνα.

Τραμπούκοι, κουτσαβάκηδες, μάγκες και ψευτόμαγκες. Τα «λουλούδια» της Αθήνας...

«... Αι Αθήναι επί Μπαϊρακτάρη έγιναν πόλις εύνομος, πόλις ήσυχος, πόλις πολιτισμένη. Εις ολίγας εβδομάδας αφωπλίσθη όλος ο πληθυσμός. Μύτες υποδημάτων και αφέλειαι κεφαλών κουτσαβάκηδων και μόρπηδων εκόπησαν. Αρειμάνιοι μορφαί μετεβλήθησαν εις αθώα ερίφια. Οι άνεργοι εξηναγκάσθησαν να δουλέψουν. Οι λωποδύται εμπαρκαρίσθησαν εις αγύριστον ταξειίδι. Τα χασισοποτεία εκλείσθησαν και οι επαίται εξηφανίσθησαν. Εις τας ταβέρνας έπινον κρασί και δεν έχυναν αίμα. Ο αριθμός και το γόητρον των θρασύδειλων παλικαράδων που άλλοτε εδέσποζον και είχον το στρατηγείον των εις την πλατείαν Ψυρρή, πλαττώθη μεγάλως και κατήντησαν κωμικοί τύποι, τελείως εξουθενωθέντες υπό την βαρείαν παλάμην του Μπαϊρακτάρη, της οποίας πρέπει να στηθή μίαν ημέραν ιδιαίτερος ανδριάς εις την πλατείαν των ηρώων...»

(άρθρο της εφημ. Σκριπ)

εκδόσεις
ΑΓΚΥΡΑ
www.e-agyra.gr

ΚΩΔ. 30150
ISBN 978-960-422-491-3

9 789604 224913